

SPIRITUALITÁS A FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK SEGÍTÉSÉBEN

CZIBERE KÁROLY – BIRINYI MÁRK

Absztrakt

Tanulmányunkban arra keressük a választ, hogy a keresztyén antropológia hogyan hat a fogyatékos személyeket segítő keresztyén szociális munkára. Fontos kérdésünk, hogy mivel járulhat hozzá a keresztyén hit a fogyatékos személyek segítéséhez. Gondolkodásunk egyik vezérfonala a Magyarországi Református Egyház Zsinata által 2016-ban elfogadott Confessio Vitium. Írásunk kiemelten foglalkozik a bibliai emberképből fakadó keresztyén szociális munka fogyatékos személyek segítésében megjelenő hozzáadott értékének bemutatásával.

Kulcsszavak: spiritualitás, szociális szolgáltatások, egyházi intézmények, fogyatékoság, keresztyén szociális munka

„... ha valakinek a lába vagy akár csak a legkisebb lábujja fáj, a szem odafordul, az ujjak utánanyúlnak, az arc összeráncolódik, az egész test meggörnyed: valamennyi rész a testnek ezzel az apró tagjával van elfoglalva; viszont ha kellő ápolásban részesül, akkor az valamennyi tagnak jólesik.”

Luther Márton
(Csepregi–Horváth, 2015: 149)

Bevezetés

Amilyen hosszú utat tett meg a szekuláris szociális munka, hogy elszakadjon spirituális gyökereitől a 19. és a 20. században, olyan hosszú utat kell megtennie a keresztyén szociális munkának, hogy visszanyerje identitását, és egyrészt megszabaduljon a humanista teológia tévedéseitől, másrészt beépítse a társadalomtudományok eredményeit saját megközelítés-

módjába. A keresztyén szociális munkának nem csak abban kell közreműködnie, hogy a lelki egészséget a szociális munka célfüggvényében erősítse. Nem is csak abban, hogy a lelki egészség tényezői között a spiritualitást hangsúlyozza, hiszen számtalan spirituális tan, nézet és felfogás létezik. Abban is feladata van, hogy végig a Szentírás¹ alapzatán állva rámutasson a keresztyén segítőmunka gyökereire, elméleti és gyakorlati dilemmáira, módszereire, eredményeire és kihívásaira.

A fogyatékoságtudományi kérdéseket ezen tanulmány keretei között a protestáns, közelebbről a református teológiai alapvetéseken keresztül vizsgáljuk.

Az alábbiakban arra keressük a választ, hogy a keresztyén antropológia hogyan hat a keresztyén szociális munkára, elsősorban a fogyatékos embereket segítő szociális munkára. Fontos kérdésünk továbbá, hogy mivel járulhat hozzá a spiritualitás, a keresztyén hit a fogyatékos személyek segítéséhez.

A keresztyén emberkép

A Magyarországi Református Egyházban éppen a fogyatékos személyek segítségével kapcsolatban született néhány éve fontos és megkerülhetetlen zsinati nyilatkozat. A *Confessio Vitium* című állásfoglalást az egyház zsinata 2016-ban fogadta el.² A dokumentum, melynek szerzője Fekete Károly tiszántúli püspök, a fogyatékos személyek segítésének keresztyén megközelítését a Szentírás emberképére építi. Kiindulópontja az a tétel, hogy Isten minden embert a saját képmására teremtett (1Móz 1,2; 1,31). A keresztyén teológiai antropológia tanítása szerint az ember teremtettsége révén „imago Dei”. Ez az ember azon tulajdonsága, amely megkülönbözteti minden más teremtménytől (Victor, 1953). Karasszon István (2016) azt az igen fontos kérdést teszi fel, hogy az ember fogyatékosága változtat-e az ember istenképűségén. Ha az isteni kijelentés és az erre reflektáló teológiai alapvetések alapján elfogadjuk az ember „imago Dei” tulajdonságát, akkor a feltett kérdésre egyértelműen azt kell válaszolnunk, hogy az ember fogyatékosága nem változtathat az ember istenképűségén.

Isten szemszögéből az ember legmeghatározóbb vonása nem testi vagy értelmi képességének mértéke, hanem az, hogy bár ő saját képére teremtette az embert, ez a kép a bűn esetében megrongálódott, és elveszett az emberből a Teremtő szavára rezonáló szív. Nem különbözünk abban, hogy mindnyájan vétkeztünk (Róm 3,10–12). Isten előtt tehát mindannyian fogyatékosok vagyunk: legfőbb fogyatkozásunk, hogy vétkeink miatt el vagyunk

1 – Tanulmányunkban a szentírási szövegeket a Magyar Bibliatársulat új fordítású Bibliájából idézzük.

2 – Zs-79/2016. 11. 16. Zsinati határozat a fogyatékosággal élő testvéreink befogadásáról.

szakadva tőle. Nincs különbség ember és ember között a terápiában sem: az ember csak Jézus Krisztus által lesz igazzá. „Isten abban mutatta meg rajtunk szeretetét, hogy Krisztus már akkor meghalt értünk, amikor bűnösök voltunk” (Róm 5,8).

Az egyházi állásfoglalásban a bibliai emberképet, a bűneset miatti diagnózist és a terápiát követi mindenek következménye a fogyatékos személyekkel való közösségvállalásra. A Krisztus által elnyert megigazulásból ugyanis következik a krisztusi példa megélése, amely a fogyatékos személyek esetében a feltétlen, önmagát is feláldozó szeretetet jelenti. És a Krisztus-követés ezen következménye nemcsak individuálisan érvényes, hanem az egész Krisztus-testre is.

„A keresztyén gyülekezetnek a Krisztusban már megjelent és az üdvösségben majd tökéletesen kiteljesedő Isten országát kell visszatükröznie, ahol nincs többé ép ember és sérült ember, hanem minden mindenkben Krisztus” – fogalmaz a Confessio Vitium.

Ugyanakkor további két követelmény is fakad a fentiekből. Egyrészt a fogyatékos személlyel kapcsolatban is törekedni kell arra, hogy tanítvány legyen (vö. Mt 28,19), másrészt a már új életet nyert fogyatékkal élő tanítványnak is használnia kell adottságait, képességeit Isten országa építésében. Ahogy Pál írja: „különböző ajándékaink vannak, eszerint szolgálunk is” (Róm 12,4–6).

Mefibóset

A fogyatékos személyek segítésének legszebb ószövetségi példája Dávid király nevéhez kötődik. Az előző király, Saul és fia, Jonatán halála után Dávid lesz Izrael királya. Megtehetné, hogy élvezze győzelmét, eltiporja elődje és nagy ellenfele nemzetségét, és kegyetlen bosszút áll. Ő azonban emlékszik legkedvesebb barátjának, Jonatánnak tett fogadalmára (1Sám 20,15), s felteszi a kérdést: „Maradt-e még valaki Saul háza népéből, akinek hűséggel tartozom Isten előtt?” (2Sám 9,3). Az öreg szolga, Cíbá elmondja, hogy Jonatánnak él még egy fia valahol, a neve Mefibóset. Mindkét lábára béna, mert amikor még gyermekkorában családjával együtt menekülnie kellett, a dajkája felkapta, de rohanás közben elejtette, és a mindössze öt éves gyermek megsántult (vö. 2Sám 4,4). Cíbá elmondja, hogy most éppen hol él Mefibóset. Dávid azonnal a palotába hívhatja a fiút. Az rettegve jön, hiszen a legyőzött ellenfél unokája. Földre borul Dávid előtt. De a király azt mondja: „Ne félj, hiszen én hűséggel tartozom neked apádért, Jonatánért, és visszaadom neked nagyapádnak, Saulnak

minden földbirtokát, te pedig mindenkor az én asztalomnál étkezel” (2Sám 9,7). Majd Cíbia fiait és szolgálait utasítja Mefibóset ellátására.

Miért tette ezt Dávid? A kulcs a 9. fejezet 3. versében olvasható: Isten előtt hűséggel tartozott a fogyatékos fiúnak. Az egyház fogyatékos emberek felé végzett szolgálatának ugyanez az alapja: Isten előtt hűséggel tartozunk nekik. A történet nagyon pontosan rávilágít, hogy Dávidot nem a fogyatékos emberen való könyörület vezette, hanem Isten előtt tett esküje, Jonatánnal kötött szövetsége. Természetesen Isten irgalmas, hiszen Krisztusban megkönyörült a bűnben élő embervilágon. A fogyatékos emberek segítése az egyházban és a keresztyén szociális munkában mégsem egyszerűen az irgalmasságból táplálkozik.

A történet a keresztyén ember számára ugyanis egyértelműen utal Krisztusnak a kizsáírtakkal való közösségvállalására. Az ember éppen úgy esett ki a bűneset következtében az Istennel való közösségből, ahogy Mefibóset kiesett a dajka kezéből, s ennek következtében éppúgy fogyatékosná is vált. Fogyatékos minden ember az Isten színe előtt. Mefibóset messze távol él Dávidtól, ahogy az ember is távol van Istentől. De Dávid egy számára szeretett személy kedvéért behívja és asztalához ülteti ellensége leszármazottját, éppúgy, ahogy Isten saját Fia kedvéért hívja és várja az embert a mennyei menyegzőre. És Isten éppúgy saját gyermekének tekinti az így hozzá megtért embert, ahogy Dávid is „királyfinak” szólíttatja Mefibósetet. Az ember éppúgy lesz adoptált gyermek, és éppúgy kapja vissza királyi örökségét Istentől, mint Mefibóset Dávidtól.

Isten tehát egyszerre van tekintettel a testi és a lelki fogyatékosokra. Az egyháznak a fogyatékos emberek felé végzett szolgálatát tehát azzal az öntudattal kell végeznie, hogy a legcélzottabb, leghatékonyabb és legeredményesebb segítőmunkát végzi, amikor nemcsak a testi szükségletekre fókuszál, hanem a lelkiekre is, s nemcsak a fogyatékos ember lelki igényeit tartja szem előtt, hanem Krisztus parancsát is. Az egyház segítő szolgálata mindig egyszerre mutatja fel Isten együttlérő és redemptív szeretetét. A keresztyén szociális munka spiritualitása ezért soha nem merülhet ki a lelki problémák kezelésében, a lelkigondozásban, hanem mindig magában kell hordoznia a redemptív szeretet közvetítését.

Ezt az invitálást hangsúlyozza Jézus, amikor arról beszél, hogy a szeretet szótárából töröljük ki a reciprocitást. Annak segítségünk – mondja Jézus –, aki nem tudja ezt viszonzni: „Ha ebédet vagy vacsorát készítesz, ne a barátaidat hívd meg, ne is a testvéreidet, a rokonaidat vagy a gazdag szomszédaidat, nehogy viszonzásul ők is meghívjanak téged. Hanem ha vendégséget rendezel, szegényeket, nyomorékokat, sántákat, vakokat hívd meg, és boldog leszel, mert nincs miből viszonzniük” (Lk 14,12–14).

Sőt, a fogyatékos ember bizonyos értelemben felértékelődik a meghíváskor. Jézus a nagy vacsora példázatában rámutat, hogy a hivatalos meghívottak mind kimentik magukat, ezért

a vendéglátó azt mondja a szolgájának: „Menj ki gyorsan a város útjaira és utcáira, és hozd be ide a szegényeket, a nyomorékokat, a sántákat és a vakokat!” (Lk 14,21). A házigazda tehát azokat ülteti asztalához, akik a világ szemében számkivetettek.

A fogyatékos emberek felé megnyilvánuló szeretet másik jellemzője a helyreállítás. „Megrepedt nádszálát nem tör el, és füstölgő mécsest nem olt ki” (Mt 12,20) – idézi Jézus Ézsaiás prófétát. A megrepedt nádszál az elromlott, hasznavehetetlen, nem működő és ezért kidobandó dolgok szinonimája itt. A társadalom sokszor így tekint azokra az emberekre, akik valamilyen hátránnyal élnek, mert valamilyen tekintetben nem funkcionál jól az életük. Jézus ezzel szembeállítja a helyreállító szeretetet, amely minden megtört emberi életnek vissza tudja adni eredeti értelmét, melyet a teremtettségben kapott.

Mindenki tud segíteni egy fogyatékos embernek, de csak egy keresztyén ember tud Krisztus nevében segíteni. Csak a keresztyén ember tud úgy segíteni, hogy az Isten dicsőségére történik.

A bibliai emberképből fakadó következmények a fogyatékos személyekkel kapcsolatos segítőmunkára nézve

A *Confessio Vitium* fent ismertetett kiindulási pontja tehát azt jelenti, hogy a szociális segítőtevékenység keresztyén értelmezését az emberre vonatkozó bibliai kijelentésekből vezethetjük le. Az alábbiakban áttekintjük azokat a konklúziókat, amelyek alapján ez az értelmezés megalkotható.

1. Teremtettség

*„Hisszük, hogy Isten minden embert a saját képmására teremtett.”
(Confessio Vitium)*

A Biblia szerint az embert Isten teremtette, saját képmására teremtette, saját lelkét lehelte bele, és teremtését jónak látta. Isten teremtési rendjében az ember nem egy a teremtmények között, hanem kitüntetett szerepe van: ő az Isten által megbízott gazdája a többi teremtménynek. Az ember nem egy evolúciós folyamat produktuma. Ebből az következik, hogy az emberi lét teljessége, kiteljesedése, értelme a Teremtő nélkül nem értelmezhető. A teremtettségből következik a tiszteletben tartás követelménye is. A szekuláris szociális munka az embernek adandó tisztelet követelményét a kanti filozófiában találja meg. Kant szerint az

embert nem az istenképűség és a teremtettség teszi morális lénnyé, hanem az, hogy egyedül az ember képes törvényt alkotni a maga számára. Ezt nevezi Kant az akarat autonómiájának, melynek törvénye a kategorikus imperatívusz.³ A keresztyén nézőpont alapján is meg kell adnunk a tiszteletet az emberi személynek, de ez nem a kanti autonóm akarat fogalmában gyökerezik, hanem az istenképűségben és a teremtettségben. A szekuláris szociális munka tiszteletadása negatív követelményeket jelent arra vonatkozóan, hogy mitől kell tartózkodnia a szociális munkásnak, és kevésbé tartalmaz pozitív követelményeket, hogy mit is kellene tennie. A keresztyén szociális munkában intenzívebben jelen a pozitív követelmények, mert a krisztusi engesztelő áldozatért érzett hála mobilizálja, és az emberért saját életét feláldozó Krisztus példája áll előtte.

2. Teremténység

„A Biblia úgy ábrázolja az embert, mint aki törekeny, sérülékeny, kiszolgáltatott lény, de olyan teremtmény, akivel Isten törődik.”
(Confessio Vitium)

A Biblia tanítása szerint az ember Isten teremtménye. Ebből következően a nehézséggel küzdő ember segítése soha nem merülhet ki a materiális segítségnyújtásban, hanem ki kell terjednie a spiritualításra. A teremtménységből az is következik, hogy a szociális jóllét nem lehet célállapot a keresztyén szociális munka számára. A szociális biztonság elérése nem önmagában vett érték, hanem eszköze annak a magatartás-változásnak, amely akkor kezdődik el, amikor a teremtmény ráébred teremtettségére. A teremtménységből az is következik, hogy a keresztyén szociális munka tisztában van azokkal a korlátokkal, amelyek az embereket folyton visszahúzzák, és amelyek rendkívül nehezé teszik a szociális problémák végleges megoldását. A keresztyén szociális munka kevésbé táplál illúziókat az ember „önjavító” képességeit illetően.

A bibliai emberkép (antropológia) szempontjából a fogyatékos ember és a nem fogyatékos ember is – fogyatékoságával és különbözőségével együtt és annak ellenére – Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember (Karasszon, 2016).

3 – Az autonóm akarat és a szabadság viszonyáról lásd Szegedi, 2016.

3. Bűn

„Emberi állapotunk Isten színe előtt – minden látszólagos különbség ellenére – nem különbözik abban, hogy mindnyájan vétkeztünk (Róm 3,10–12). Isten előtti legnagyobb fogyatkozásunk és legnagyobb akadályoztatásunk bűnös voltunk: bűnökkel a hátunk mögött és bűnöktől veszélyeztetetten élünk, mindnyájan szükségét látunk, szűkölködünk Isten nélkül, még ha esetleg luxuskörülmények között élünk is. Mindannyiunknak vannak fogyatkozásai, mert ajkunk néma megszólítani a szenvedő felebarátot, fülünk süket meghallani embertársunk panaszát, szemünk vak meglátni a nyomorult szenvedését.”

(Confessio Vitium)

A keresztyén szociális munka az emberi természetnek nemcsak a teremtett oldalával foglalkozik, hanem az eredendő bűnös és a Teremtőtől elszakított oldalával is. Ezt a szekuláris szociális munka nem képes értelmezni és elfogadni. A Biblia tanítása szerint a bűn nem rossz cselekedetek elkövetése, hanem állapot, melybe beleszületünk: az istennélküliség állapota. Minden ember ebben a bűnben születik (vö. Róm 3,23). A bűn hatására az ember istenképősége elhomályosul, megromlik. A bűn hatással van emberi mivoltunk valamennyi – intellektuális, erkölcsi és esztétikai – aspektusára, és érinti az emberek alkotta közösségek minden szintjét, családon keresztül a társadalomig. A Biblia tanításának fontos eleme, hogy nemcsak bűnös természetünkkel vagyunk tisztában, hanem engedetlenség szülte cselekedeteinkkel is, amelyekért elszámoltathatók vagyunk. A szociális munkások gyakran kifogásolták a személyes bűn keresztyén hangsúlyozását, mert úgy tűnik, hogy ezzel az embereket hibáztatják saját problémáikért, és ez egyszerre igazságtalan és haszontalan. Ez a vád nem képes megkülönböztetni a hibáztatást és a felelősséget. Hibáztatni azért szoktunk, hogy részt vegyünk a vádemelésben; felelősséget pedig annak érdekében tulajdonítunk, hogy reményt nyújtsunk. A keresztyén tanítás arra szólít fel bennünket, hogy az utóbbit választjuk, s ne az előzőt. Ezenkívül a felelősséget széles körben kell elosztani, és nem csupán azokban az embereket kell élnie, akik tapasztalják a problémákat, ugyanakkor nem szabad teljesen eltávolítani tőlük. A keresztyének hisznek a felelősségben: nem azért, hogy ítéletet mondjanak mások felett, magukat kimentve, hanem azért, mert hisznek egy jobb világban, amelynek létrehozására Isten hívta el az embereket, és amelyről Isten rendelése szerint kell gondoskodnunk. A felelősség tagadása annyit jelent, hogy elfogadjuk a világot olyannak, amilyen. A szekuláris szociális munka nem tud mit kezdeni a bűn fogalmával és az emberi természetre kifejtett hatásával. A szociális munka szerint bűn nem létezik a fentebb kifejtett bibliai értelemben. A humanista alapokon nyugvó szociális munka elméletei szerint az emberek alapvetően jók, de rossz külső hatások, például az anyagi nélkülözés vagy a rossz nevelés következményeit kénytelenek elszenvedni. Ha ezeket a hatásokat enyhítjük, kiküszöböljük, akkor felelős magatartást fogunk tapasztalni.

4. Helyrehozhatóság

*„Valljuk, hogy »Isten abban mutatta meg rajtunk szeretetét, hogy Krisztus már akkor meghalt értünk, amikor bűnösök voltunk« (Róm 5,8).
Isten megváltó tervét személyválogatás nélkül minden emberért – akár fogyatékos személy, akár nem – végrehajtotta Jézus Krisztusban.”
(Confessio Vitium)*

A keresztyén tanítás csúcspontja, legfontosabb üzenete éppen a helyreállíthatóság. Isten újra tudja teremteni a bűnesetben összegyűrődött, szinte felismerhetetlenné vált embert. És ahogy a bűn átjárja az emberi élet minden aspektusát és közösségét, ugyanúgy a Krisztus keresztyén által elvégzett megváltói munka is meghatározó az ember életének minden dimenziójában és színterén. Éppen ebből fakad az egyik legfontosabb következtetés a szociális munkára nézve. Mivel Isten újjáteremtő akarata az emberi lét valamennyi részére kihat, a szociális munkának azok a módszerei, amelyek Istent kihagyják, mindenképpen átmeneti, felszínes és részleges eredménnyel járnak. A szekuláris szociális munkának az elmúlt évtizedekben kidolgozott módszerei és elméleti alapjai mindig abból indulnak ki, hogy az ember meg tud változtatni egy másik embert. Ezért van össze nem csiszolható ellentét azon nézetek között, melyek szerint egy ember személyes és szociális megváltoztatásában a spiritualitásnak van vagy nincs szerepe. Továbbá a bűnökre van bocsánat. A megbocsátás szerepe a keresztyén szociális munkában nagyon fontos lehet, például családi konfliktusok rendezésében.

5. A halál és a halál utáni élet

Az ember spiritualitásának fontos része, hogy életünk valamilyen módon a halál után is folytatódik. A keresztyén tanítás szerint az élet végén a halál nem pont, hanem kettőspont, mert aszerint folytatódik Istennel vagy Isten nélkül, hogy a halál előtt megtörtént-e az istenkép helyreállítása, vagy sem.

A szekuláris szociális munka a halálhoz általában valamilyen kudarcot kapcsol, mert fájdalmat, szenvedést, veszteséget, gyászt hoz. A humanista pszichológia és szociális munka gyakorlata a halálhoz és a halál utáni élethez kapcsolódó spiritualitás figyelembevételével még adós.

A keresztyén szociális munka nemcsak a halállal kapcsolatos problémák kezelésében tud segíteni, hanem a halál utáni életre vonatkozó spiritualitást is be tudja építeni.

Feltehetjük a kérdést, hogy mi is az a többlet, amelyet a keresztyén gondolkodás tud adni a halállal szembesülő embernek. Bibliai értelemben a halál a bűneset óta az emberi élet természetes befejezése. Ábrahám haláláról azt írja a szentíró, hogy „betelve az étellel” (1Móz 25,8) hunyt el. Ez már önmagában többletet hordoz a pusztán humanisztikus felfogással szemben, mert az az egyetlen szó, a „betelve” jelenti azt, hogy nemcsak úgy vége lett, nemcsak elillant, hanem megtelt, a maga teljességében egész és befejezett.

A keresztyén ember a halálra is úgy tekint, mint az Istennel való közösség különös ajándékára (Ribár, 1997).

6. Közösség

*„Isten akarata, hogy a gyülekezet közösségébe befogadjuk
fogyatékosággal élő testvéreinket.”
(Confessio Vitium)*

A keresztyén egyházak működésének egyik alapvető láttatója, hogy mindenkor a testvéri közösségteremtésre törekcszenek. A Krisztus körül összegyűlt tanítványi kör és a későbbi ősgyülekezetek egyik legfontosabb küldetése az volt, hogy a megszólított közösségek gyűlekezetté váljanak, ami által Krisztussal kerülnek valódi kapcsolatba. A keresztyén közösség eredete a teremtéstörténetben keresendő. A teremtés során Isten az embert közösségre, kapcsolatra teremtette. Kapcsolatra a Szentháromság Istennel, és kapcsolatra egymással.

A Biblia beszámolója szerint Isten mindazt jónak találta, amit teremtett. Az egész teremtésben egyetlen olyan mozzanat akadt, amelyre Isten azt mondta: nem jó. „Nem jó az embernek egyedül” (1Móz 2,18). A világ teremtése nem az első, hanem a második ember megteremtésével fejeződött be. A keresztyén világlátásban nemcsak az ember viseli Isten képét, hanem a közösségek is. Maga Isten is közösség – Szentháromság.

A keresztyén szociális munka mindig azokban a közösségekben is értelmezi a szociális krízist, amelybe Isten behelyezte az embert. Elsősorban a Teremtővel való közösségben, majd a családdal, a gyülekezettel, a szomszédsággal alkotott közösségben. A szekuláris szociális munka is hangsúlyosan foglalkozik a közösségekkel. A közösségi szociális munka külön helyet foglal el a szociális munka paradigmáján belül. Ettől még kijelenthető, hogy a szociális munka középpontjában mindig az egyén áll: neki vannak problémái – persze nem függetlenül a környezetétől, családjától –, és neki igyekszik segíteni a szociális munka. A szociális szolgáltatások az emberek problémáinak individuális struktúráira épülnek. A keresztyén szociális munka nem azzal érvel, hogy egyes embereket szociális nehézségeik

miatt külön bánásmódban kell részesíteni, hanem azt mondja, hogy egyrészt teremtettségi státuszában minden ember egyenlő, másrészt képességeik, tulajdonságaik és szükségleteik tekintetében az emberek különböznek, és ezeket a különbségeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. A szekuláris szociális munka eszköze a szelektív esetkezelés. Ugyanakkor épp szelektivitása okoz sokszor kényelmetlen érzést, megbélyegzést, szégyenérzetet a szolgáltatást igénybe vevőknek. A keresztyén szociális munka nemcsak közösselalapú, hanem mindig tartalmaz meghívást is a közösségbe. Egy olyan közösségbe, amelyben nincsenek szűkölködők (vö. ApCsel 4,34).

Dietrich Bonhoeffer magyarul is megjelent *Szentek közössége* című művében (1997) különös figyelmet szentel a keresztyén közösségi élet bemutatásának. Három fontos területről beszél, amely segít bennünket annak megértésében, hogy mit is jelent keresztyénként közösségben lenni, közösséget alkotni:

„Először is azt, hogy Jézus Krisztus akaratából szükségünk van egymásra” (Bonhoeffer, 1997: 11).

Szükségünk van egymásra, az ép (látszólag ép) gyülekezeti tagnak szüksége van a fogyatékos gyülekezeti tagra, és a fogyatékos gyülekezeti tagnak szüksége van az ép felebarátra. Krisztus maga is találkozásai során igyekezett mindig különös figyelemmel fordulni a nélkülözőkhöz, a periférián lévőkhöz, az elesettekhez.

„Másodszor azt, hogy csakis Jézus Krisztus által találunk egymásra” (Bonhoeffer, 1997: 11).

Krisztus által, a keresztyén gyülekezeten belül lehet találkozásunk. Juhász Zsófia ezt úgy fogalmazza meg, hogy „az egyház egysége a fogyatékosokat is magában foglalja. Az egyház igyekszik egységet teremteni, és keresni az utat minden ember felé” (Juhász, 2013: 51).

„Harmadszor pedig azt, hogy Jézus Krisztusban Isten öröktől fogva kiválasztott, a múlt időben elfogadott és mindörökre egyesített minket” (Bonhoeffer, 1997: 11).

A másik, a felebarátom elfogadásának alapja nem más, mint az, ahogyan Krisztus is elfogad engem. A megelőző szeretet, amely képessé tesz elfogadni azt, akit saját erőmből nem biztos, hogy képes lennék elfogadni.

Ma a társadalompolitikai célkitűzésekben sokszor hallani a befogadásról. A fogyatékos-ságpolitikai területen még inkább előtérbe kerültek a közösségi alapú ellátások, a normalitás paradigmáján keresztül pedig a fogyatékos emberek bevezetése a lokális közösségbe. A gyülekezeti lét, keresztyén közösségeink lehetnek azok a helyek, illetve válhatnak azokká a helyekké, ahol a gyülekezet egysége, közössége elősegítheti a minél nagyobb elfogadást. „Csak Krisztus által tartozunk egymáshoz, ám Krisztus által csakugyan egymáshoz tartozunk, mindenestül és mindörökre” (Bonhoeffer, 1997: 15).

Összegző gondolatok

Dolgozatunk elején vádlóan állt a kérdés, hogy mivel járulhat hozzá a spiritualitás, a keresztyén hit a fogyatékos személyek segítéséhez. A fogyatékos-ságtudományi diskurzusok közepette az egyházi szerepvállalás elemzése, bemutatása a legtöbbször megragad a fogyatékos-ság morális modelljének bemutatásánál, így mintegy egyoldalúan alátámasztva azt a közvélekedést, amely szerint a fogyatékos-ság jelenléte nem más, mint „isteni büntetés”. Ezzel szemben azt kell látnunk, hogy a keresztyén antropológia ennél tovább haladt, és azt tanítja, hogy amikor Krisztus emberré lett, nem tökéletes testet öltött magára, hanem felvette az emberi lét korlátozottságát, a test sebezhetőségét és töredezettségét. Így azt mondhatjuk, hogy magát a fogyatékos-ságot sem törölte el, sokkal inkább átértelmezte. Dolgozatunkban igyekeztünk bemutatni – ha nem is mindent kimerítően – azt az értelmezési keretet, amely megadja a legitimitációt a spiritualitás fogyatékos személyek segítése során betöltött és/vagy betöltendő szerepéhez.

A keresztyén hittartalom, a spiritualitás azzal adja hozzá a legtöbbet a fogyatékos személyek segítéséhez, hogy összekapcsol Istennel, a Teremtővel, bekapcsol a közösségbe, elvezet a másikhöz, és visszavezet önmagunkhoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BONHOEFFER, DIETRICH (1997): *Szentek közössége*, Budapest, Harmat.
- CSEPREGI ZOLTÁN – HORVÁTH ORSOLYA (szerk.) (2015): *Luther válogatott művei* 6. – *Prédikációk*, Budapest, Luther Kiadó.
- JUHÁSZ ZSÓFIA (2013): Két egyházi állásfoglalás a fogyatékosok ügyében – Református Egyház 1979, in BIRINYI-KOTHENCZ JÚLIA: *Juhász Zsófia élete és diakóniai munkássága*, Budapest, Kálvin Kiadó.
- KARASSZON ISTVÁN (2016): A fogyatékoság jelensége a teológiában, in ZÁSZKALICZKY PÉTER – VERDES TAMÁS (szerk.): *Tágabb értelemben vett gyógypedagógia*, Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- RIBÁR JÁNOS (1997): A halál teológiája, *Credo*, 3. évfolyam, 1997/1–2., 26–34.
- SZEGEDI NÓRA (2016): A szabadság mint autonómia: Kant, *Magyar Filozófiai Szemle*, 60. évfolyam, 2016/2, 100–128.
- VICTOR ISTVÁN (1953): *Dogmatika*, Budapest, Budapesti Református Theológiai Akadémia Kurzustára.

SPIRITUALITY IN CARE FOR THE DISABLED

Abstract

Our paper focuses on how Christian anthropology affects Christian social work for disabled people. Core question of study is how Christian faith can contribute to help for those living with disability. Our argumentation is largely built on Confessio Vitium adopted by Synod of Hungarian Reformed Church in 2016. Study reviews potential added values of Christian faith based social work for disabled people.

Keywords: spirituality, social services, faith based institutions, disability, Christian social work

Czibere Károly

Címzetes egyetemi tanár, szaktanácsadó (Károli Gáspár Református Egyetem). Kutatási területe a szociális jog változása az elmúlt huszonöt évben.

Birinyi Márk

Egyetemi tanársegéd, tanszékvezető (Károli Gáspár Református Egyetem Szociális és Egészségtudományi Kar). Kutatási területe a fogyatékoságpolitika, illetve az egyházi szerepvállalás a fogyatékosok ellátásában.

